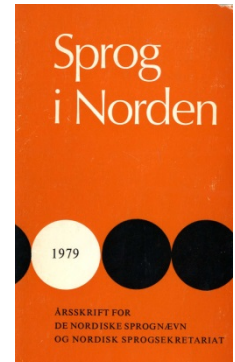

Sprog i Norden

Titel: Normering och argumentering i finsk språkvård
Forfatter: Terho Itkonen
Kilde: Sprog i Norden, 1979, s. 26-27
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Dansk Sprognævn

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Normering och argumentering i finsk språkvård

Av *Terho Itkonen*

För ett år sedan diskuterade vi språkvårdens argumentering närmast på basis av det praktiska rådgivningsarbetet i Danmark, och den utgångspunkten förorsakade en viss kontrovers i diskussionen.

Jag tror det är lättare att behandla temat om vi tydligt skiljer mellan två typer av argumentering: 1) den argumentering som används i det praktiska rådgivningsarbetet och 2) den bakomliggande argumentering som utnyttjas som bas för rådgivningen.

Det är knappast någon hemlighet att det är närmast allmänspråkets norm som är — och också skall vara — det viktigaste argumentet i det praktiska rådgivningsarbetet. För finskans del finns det en avsevärd consensus om vad som skall uppfattas som normen: det är det som rekommenderas i Nykysuomen sanakirja och i sådana handböcker som E. A. Saari-maas Kielenopas, Osmo Ikolos Nykysuomen käsikirja m.fl. I en överväldigande majoritet av alla tvivelaktiga fall stämmer rekommendationerna i de här böckerna överens. Förstås finns det många fall, där normen och åtminstone en del av det faktiska språkbruket står i strid med varandra. Det kan då vara på sin plats att vid rådgivningen kort förklara hur normen egentligen har uppstått. Genom en sådan illustration blir rådgivningen ofta konkretare och illustrationen kan delvis fungera som argumentation, men det hör så att säga till en sekundär argumentation, medan enligheten med normen är det primära argumentet.

Saken förhåller sig annorlunda när det gäller att skapa eller förändra själva normerna för allmänspråket. Den sidan hör inte till det praktiska rådgivningsarbetet, den hör närmast till

språknämndernas arbetsfält, och då måste argumenteringen vara så mångsidig och teoretiskt hållbar som möjligt. Att det allmänt säges så och så är förstås ett av de viktigaste argumenten, men det kan inte vara det enda; annars bör vi sätta likhetstecken mellan normeringen och en registrering av det dominerande språkbruket. Normeringen skall tvärtom söka en balans mellan en sådan automatisk registrering och en förnuftig utveckling av språket — och vad som är förnuftigt kan man knappast framställa i form av något slags algoritm. Det är t.ex. lätt att som mål uppställa att språket skall bli mera systematiskt, att språkets system skall bli mera konsekvent o.d. Men vad menar vi egentligen när vi talar om språkets system? Språket är inte ett system utan ett nätverk av otaliga system som skär varandra och sällan kan bli fullständiga; typiskt är snarare, att alla de här systemen "läcker". Det är ytterst viktigt att t.ex. vid normeringen av den finska böjnings- och avledningsläran vara medveten om denna inherent egenskap i språket; man kan nämligen sträva till ett optimalt nätverk med så fåtaliga läckage som möjligt. Två saker skall då särskilt beaktas. För det första: en sådan optimering kan inte göras mekaniskt, den kräver undersökningar och därtill ofta en god forskarintuition. Och för det andra: vad som kunde vara optimalt i nätverket av de språkliga systemen kan inte alltid förverkligas i det faktiska språkbruket. Man skall kunna förutse också chansen att lyckas vid normeringen, annars fyller normeringen knappast sin uppgift.

När allt kommer omkring, har normeringen sin Skylla och sin Kharybdis: å ena sidan en överdriven eller orealistisk strävan att förändra det existerande språkbruket, å andra sidan en total kapitulering inför allt som existerar. Normeringen skall kryssa någonstans mitt emellan, och om den lyckas med det, ger den en ordentlig bas också för rådgivningsarbetet. Rådgivningen kan då hålla sig till normen men också illustrera normen genom att sätta in den i ett större sammanhang. Det är en del av den trygghet som vi och säkerligen också den stora allmänheten hoppas finna i språkvården.